

Lengyelország választ?

Rendes körülmények között 2020. május 10-én Lengyelországban elnökválasztást tartanak. A kormány a járványhelyzet miatt sem halasztaná ezt későbbre, a legerősebb ellenzéki párt, a Polgári Platform jelöltje viszont bojkottot hirdetett. Habár az új javaslat szerint a polgárok levélben voksolhatnak, a választás megtartása mégis legitimációs problémákat vethet fel.

A modern democráciákban, Max Weber tipológiáját¹ alapul véve a racionális-legális uralom jelenik meg, vagyis a rendszeres időközönként megtartott, szabad és tisztességes választások biztosítják a politikai vezetők legitimitását. A koronavírus-járvány miatt ugyanakkor több európai országban is elhalasztották az ebben az időszakban esedékes voksolásokat: Franciaországban a helyhatósági választások második fordulóját, Spanyolországban két regionális választást nem tartanak meg, Angliában szintén később szavazhatnak majd a polgárok a helyi képviselőkről és polgármesterekről, Szerbiában és Észak-Macedóniában pedig a törvényhozás tagjairól döntenek majd más időpontban a választók. A halasztások ellenére mégsem kérdőjeleződött meg a hivatalban maradó politikai vezetők legitimációja, hiszen a döntés kormány és ellenzék egyetértésével született meg, és az állampolgárok számára is egyértelmű volt, hogy mindez a saját biztonságuk érdekében történt.

Lengyelországban ugyancsak a járvány idejére, május 10-ére esne az elnökválasztás első fordulója, ám a megtartásával kapcsolatban itt már nincsen összhang a kormányzó Jog és Igazságosság pártja (PiS) és az ellenzék – legfőképpen a Polgári Platform (PO) – között.

A járványhelyzet miatt a lengyel kormány betiltotta az ötven fő részvételét meghaladó nyilvános rendezvényeket. Az intézkedés az elnökjelöltek kampányolását is megnehezítette, így az ellenzéki erők már márciusban azt szorgalmazták, hogy halasszák el a választást, kiemelve azt is, hogy a hivatalban lévő jelöltnak - a médiaszereplésből és hivatalos megjelenésekből fakadóan - sokkal több lehetősége nyílik a polgárokkal való találkozásra. Március 29-én a Polgári Platform jelöltje, Małgorzata Kidawa-Błonska az egészségügyi kockázatokra hivatkozva felfüggesztette kampányát és bojkottot hirdetett, csatlakozásra biztatva a többi ellenzéki indulót is, akik azonban nem támogatták a javaslatot.

A Jog és Igazságosság pártja a kritikák ellenére továbbra is a választás megtartása mellett érvel. A szervezet elnöke, Jaroslaw Kaczynski úgy fogalmazott, hogy nincsen alkotmányos lehetőségük az elhalasztására. Az országban ugyanis a kormány csupán járvány-, és nem veszélyhelyzetet hirdetett ki, tudniillik ez utóbbi esetben a jogszabályok alapján bármilyen szavazást leghamarabb a kihirdetéstől számított kilencven nap letelte után lehet tartani. Ezen túlmenően, a kormánypártnak nem állna érdekében a halasztás, hiszen a legutóbbi felmérések szerint a PiS jelöltje, Andrzej Duda már az első fordulóban megszerezheti a szavazatok abszolút többségét, ami egyben a győzelmet is jelentené számára.

Április 6-án a lengyel parlament alsóháza (Szejm) megszavazta azt a törvényjavaslatot, mely alapján levélben voksolhatnak minden választásra jogosult május 10-én, de legkésőbb 17-én. Ezt követően a felsőház, a Szenátus vizsgálja majd a jogszabályt, amelyhez harminc nap áll rendelkezésére. A százfős testületben a 2019-es, októberi választáson az ellenzéki erők kerültek

¹ Weber, Max (1987): *Gazdaság és társadalom*. KJK, Budapest

többségbe, és habár a felsőház jog szerint megvétózhat egy törvényjavaslatot, a Szejm ez után dönthet úgy, hogy változtatás nélkül, másodszor is elfogadja . Legvégül a köztársasági elnök elé kerül a jogszabály, és akkor Andrzej Dudának mérlegelnie kell, hogy aláírja és kihirdeti-e.

Még nyitva áll a kérdés, hogy mi lesz a májusi lengyel elnökválasztással, ám amennyiben megtartják a jelenlegi elgondolások szerint – levélszavazás útján és a PO bojkottjával -, az legitimációs problémákat vonhat maga után. A legerősebb kihívó visszalépésével nem csupán az érdemi verseny maradhat el, de arra készítheti az ellenzéki szavazók nagy részét, hogy ne vegyenek részt a voksoláson. Az alacsony részvétel miatt pedig megkérdőjelezhetővé válik a győztes hatalmának legitimitása. A szavazás módjának megváltoztatása ugyancsak ezt a kérdést vetheti fel. Lengyelországban a választási rendszert a voksolást megelőző hat hónapban már nem lehet módosítani, és jelen esetben az ellenzék egyebek mellett erre is hivatkozott, amikor a javaslat és a szavazás ellen érvelt. A PiS álláspontja szerint viszont magán a rendszeren nem, csupán a „technikai lebonyolításon” változtattak.

A kormányfő-helyettes lemondása pedig csak tovább árnyalja a fennálló helyzetet.

2020.04.09. Kalas Vivien